

Storebjerg og Præstegårdsjorderne Plejeplan 2016 - 2025

Indhold

Plejeplan for Storebjerg og Præstegårdsjorderne	3
Indledning	4
Generelle forhold	6
Areal A – Storebjerg, ”Lillebjerg” og Præstemosen	9
Areal B – fra Kålundsvej til Storebjerg	13
Areal C – Ejerlauget Marken	16
Areal D – landbrugsarealet mellem Storebjerg og skoven	20
Areal E – skovbræmmen langs med Farum Sø	22
Oversigt over plejeforslag	25

Plejeplan for Storebjerg og Præstegårdsjorderne

Fredningen af Storebjerg og Præstegårdsjorderne blev vedtaget af Fredningsnævnet den 30. november 2009 og har til formål at bevare og forbedre de landskabelige, naturhistoriske, kulturhistoriske og rekreative værdier i området samt at fastholde offentlighedens ret til færdsel.

Revision af 1. plan

Fredningskendelsen fastlægger, at plejemyndigheden skal udarbejde en plejeplan for området. Den første plejeplan for området blev vedtaget i 2010.

I henhold til fredningskendelsen skal plejeplanen revideres første gang efter 5 år. Efterfølgende skal planen revideres mindst hver 10. år. Med denne revision lægges sporene for de næste 10 år, hvor de plejetoilettag, som er igangsat, kan få lov at virke og hvor forholdene i området kan udvikle sig til gavn for planter, dyr og mennesker.

Vidensgrundlag

Kommunen har løbende indsamlet viden om naturindholdet i det fredede område med vægt på de områder, hvor der er gennemført indsatser i den første planperiode. Herudover er inddraget viden fra de borgere og foreninger, som færdes i området, og som oplever naturens gang hen over året.

Den 3. september 2015 afholdt Furesø Kommune en offentlig markvandring, hvor deltagerne havde mulighed for at komme med forslag til indholdet i den reviderede plejeplan.

Plejeplanens gyldighed

Plejeplanen har været i høring hos grundejere og interessenter i perioden fra den 9. oktober 2015 til og med den 15. december 2015. Planen er politisk behandlet i Miljø-, Plan- og Teknikudvalget den 11. februar 2016.

Planen skal revideres inden udgangen af 2025.

Indledning

Baggrund for fredningen

Farum Præstegårds jorder, med Storebjerg liggende midt i, udgør et sammenhængende åbent landskab imellem villaområderne i Farum Vest og Farum Sø. Præstebakken - den skovklædte skrænt ned mod Farum sø - blev fredet første gang i 1922, og de øvrige præstegårdsjorder kom med i 1948, da store dele af Mølleådalene blev fredet. Der eksisterede på det tidspunkt udstykningsplaner for området, som blev kuldkastet med fredningskendelsen. Arealet mellem Gedevasevej og Præstemosen, nu kaldet 'Marken', blev fredet første gang i 1967, ligeledes for at bevare området åbent.

Bestemmelserne i fredningen fra 1948 forhindrede byggeplanerne og muliggjorde offentlighedens adgang til selve Storebjerg, men bestemmelserne var derudover målrettet den landbrugsmæssige udnyttelse af jorden. 'Almenheden' havde ikke lovlig adgang til de dyrkede arealer.

Efterhånden blev større dele af området dog indtaget af hundeluftere og kondiløbere, sikkert i takt med landbrugets tilbagetog som indtægtskilde for kirken og det tiltagende publikumspres på de bynære, grønne arealer.

Lillebjerg, den tørre knold neden for selve Storebjerg, der i en del år havde henligget uden dyrkning og efterhånden havde udviklet en fin overdrevsflora, blev uheldigvis pløjet op i 2004, hvilket ikke var i modstrid med de gældende fredningsbestemmelser. DN rejste derfor en såkaldt 'ambulancefredning', dvs. en fredning rejst med det formål at forhindre en overhængende ødelæggelse af et områdes natur- og rekreative kvaliteter. Naturklagenævnet traf endelig afgørelse om fredning af området den 30. november 2009, hvormed de gamle fredninger fra 1922, 1948 og 1967 blev ophævet.

De nye fredningsbestemmelser

Den nye fredning har til formål at bevare og forbedre de landskabelige, naturhistoriske, kulturhistoriske og rekreative værdier i området samt at fastholde offentlighedens ret til færdsel. Hvert af de fem delarealer har nogle særbestemmelser, der regulerer landbrugsdriften og plejen af områderne. Særbestemmelserne nævnes i afsnittene for de enkelte delarealer.

Fredningskendelsen fastlægger også, at plejemyndigheden skal udarbejde en plejeplan for området. Planen skal beskrive den naturtilstand, der ønskes opretholdt eller opnået, og hvilke plejemetoder, der kan anvendes for at opnå formålet. Derudover kan plejeplanen indeholde forslag til primitive publikumforanstaltninger som f.eks. bænke, affaldskurve og informationskilte. Planen kan også foreslå opsætning af husdyrhegn og læskure til dyr.

Plejeplanens opbygning og læsevejledning

Planen indledes med en generel beskrivelse af de landskabelige, geologiske og rekreative kvaliteter, området besidder. Herefter følger en gennemgang af hvert enkelt delareal med beskrivelse af den nuværende tilstand, plejemålsætning for området og derefter en anbefaling til pleje af området.

Sidst i planen findes en skematisk oversigt over plejeforslagene med omkostningsoverslag samt et kort over forslag til indhegninger og eksisterende og foreslåede faciliteter.

Ejerforhold og ansvarsfordeling

Farum Menighedsråd ejer størstedelen af det fredede område, undtaget er dog delområde C (matr. 6 bz Farum By) inklusive kirkestien, der ejes af Ejerlavet Marken, samt de yderste bredarealer mod Farum Sø, der ejes af Naturstyrelsen.

Plejeplanens anbefalinger er vejledende og indebærer ikke en pligt til at gennemføre de foreslåede tiltag. Anbefalingerne er givet på baggrund af, hvor god plejemetoden er til at opnå målsætningen og opfylde fredningens formål. Det er grundejerens ansvar at pleje arealerne med udgangspunkt i anbefalingerne i denne plan.

Furesø Kommune kan som plejemyndighed vælge at udføre pleje på privatejede arealer i henhold til plejeplanens anbefalinger, men er ikke

forpligtet til det. Naturstyrelsen er plejemyndighed på egne arealer. Afgørelser om pleje af fredede arealer er omfattet af bekendtgørelsen om pleje af fredede arealer og om tilsyn (Bek. 802 af 21. juni 2013).

For flere informationer om plejemetoder henvises til Furesø Kommunes hjemmeside, hvor de forskellige metoder er beskrevet.

Generelle forhold

Det fredede område er inddelt i fem delarealer, som hver er pålagt nogle særbestemmelser for driften og brugen af områderne. Særbestemmelserne omtales under hvert enkelt delareal.

Generelle fredningsbestemmelser

Landbrugsdrift

Generelt gælder, at landbrugsdriften kan fortsætte med økologisk drift efter de til enhver tid gældende EU-regler. Hvis landbrugsdriften ophører, skal arealerne udlægges med vedvarende græs, der ikke gødes eller sprøjtes. Efter etablering af vedvarende græsarealer kan driften ikke på ny omlægges. Landbrugsarealerne må heller ikke tilplantes.

Offentlighedens adgang

Offentligheden har ret til at færdes til fods og på cykel på de stier, som er vist på fredningskortet. På stierne hen over delareal C må der kun ske færdsel til fods. Offentligheden har også ret til at

færdes på de øvrige arealer, herunder evt. hegnede græsningsarealer. Færdsel må ikke finde sted på dyrkede markarealer bortset fra stien over delareal B, der har form af et trampespor over marken. Når delområde D ligger brak med græs og kløver, må man færdes på tværs af marken.

Ifølge naturbeskyttelseslovens §§ 24 og 25 om adgang til udyrkede arealer og skove skal hunde føres i snor, og det gælder også for hele det fredede område. Hundeefterladenskaber skal samles op, også fra de åbne arealer. Ejerlavet Marken har udarbejdet en oplysningsfolder om færdselsregler, som kan findes i pjeceholdere opsat ved indgangene til området.

Der er ved Kong Volmersvej opsat en informationstavle med oplysninger om området, og der kan opsættes en tavle ved 'indgangen' på Kålundsvej eller ved rundkørslen ved den runde kirkegård.

Cykelarrangementer kan afholdes efter særskilt tilladelse fra kommunen og skal tage hensyn til den øvrige rekreative brug af områderne.

Storebjerg-gruppen

Der har siden 2010 eksisteret et samarbejdsforum, bestående af Farum Menighedsråd, Ejerlavet Marken, Furesø Kommune, landbrugsforpagteren, kirkegårdslederen og DN Furesø. Farum Menighedsråd er tovholder. Gruppen afholder et årligt møde i foråret, hvor årets naturpleje, kommende planer, succeser og udfordringer tages op.

Øvrige generelle forhold

Landskab og geologi

Farum Sø er en del af det rigt forgrenede og omfattende tunneldallandskab, der udgør Mølleå-systemet, som isen skabte, da den afsmeltede efter sidste istid. Dale og bakker i det omgivende landskab er skabt af det afstrømmende vand og det materiale, som isen efterlod. Jorden i bakkerne nord for Farum Sø består af lerblandet sandjord, der ikke er særlig velegnet som landbrugsjord, fordi den er tør og mager.

Biologi

De sandede, magre jorde i området har til gengæld givet grobund for en række af de plantearter, der er knyttet til naturtypen overdrev. I Storebjerg-fredningen findes overdrevets plantsamfund på steder, hvor landbrugsdriften ikke har været rentabel, hvor det har været for stejlt og sandet, eller hvor dyrkningen er ophørt for bare nogle få år siden. Mange insekter er knyttet til overdrevsplanterne, og området har derfor også et rigt og varieret insektliv. På en varm augustdag svirrer luften med blåfugle, libeller, og køllesværmere.

Skovbræmmen på nordsiden af Farum sø og øst for Gretheshøj er gammel naturskov domineret af bøg, hvoraf de ældste træer er 250-300 år

gamle og nærmer sig den maksimale alder for bøg. Mange af de gamle bøgetræer i området er krogede og flerstammede, såkaldte 'krukker', hvilket giver skoven et særligt præg. Skoven har stor betydning som levested og spredningskorridor for de planter og dyr, der er knyttet til skov, herunder især fugle og flagermus.

Hjertegræs hører til på overdrev

Rekreative interesser

Som det grønne åndehul lige uden for villahaverne er området et oplagt mål for den daglige løbe- eller gåtur. Fra udsigtspunkterne i landskabet kan man nyde synet over den langstrakte Mølleådal mod både syd og nord, og man kan blive forundret over de gamle bøgetræers krogede former i skoven langs med Farum sø. På ruskende efterårsdage kan man ofte se drager, der flager i vinden over området, og i en god vinter er der kælkebakker for enhver smag - både til de forsigtige og til vovehalsene, der tager turen ned gennem træerne på nordsiden af Storebjerg. Daginstitutionerne i Farum Vest bruger området flittigt hele året og en række fritids-

hjem i Farum holder hver sommer 2 ugers daglejr i området.

Generelle planlægnings- og beskyttelsesbestemmelser

Størstedelen af området er omfattet af nationale interesseudpegninger, der i sig selv vidner om de store beskyttelsesinteresser: Nationalt Geologisk Interesseområde, Område med Landskabelige Værdier, Område med Kulturhistoriske Værdier, Kirkeomgivelse samt Område med Særlige Drikkevandsinteresser. Skoven langs Farum sø og Præstemosen er defineret som kerneområder for de biologiske værdier. Bredarealerne ved Farum Sø er en del af det internationale naturbeskyttelsesområde (Natura 2000) i Øvre Mølleådal. Bræmmen af elle- og askeskov langs nordsiden af søen er en del af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området.

Af andre beskyttelsesbestemmelser kan nævnes, at størsteparten af de skovbevoksede områder er udpeget som fredskov. De dele af Præstemosen, der er omfattet af fredningen, er både beskyttet som mose i medfør af naturbeskyttelsesloven og som fredskov, da det er skovbevoksede mosetyper. Endelig er der et mindre vandhul, samt Storebjerg, "Lillebjerg" og dele af 'Marken', der er beskyttede som overdrev.

Areal A – Storebjerg, Lillebjerg og Præstemosen

Delområde A er den centrale del af fredningen og udgør et sammenhængende naturlandskab med overdrev, skov og mose.

Fredningskendelsen siger om delareal A:
Området skal bevares med skræntarealer. De løvtræbevoksede arealer skal bevares. Den øvrige del skal drives som lysåbne overdrevsarealer enten med kreaturafgræsning eller ved et årligt

høslæt i sensommeren. Konvertering til overdrev skal ske uden jordbehandling og uden udsæd af frøblandinger m.v.

A.1 Del af Præstemosen

Beskrivelse

Området er en del af Præstemosen og består af en gammel ellesump med åbentstående vandkanaler og et højere beliggende areal med gamle, store aske- og birketræer. I skovbunden vokser kristorn og storkonval. Mod det åbne areal afgrænses området af et krat af bævreasp og pil. Bævreasken er reduceret ved ringning af stammerne, men ny opvækst er på vej.

Plejemålsætning

Elle-birkesump med højt kronetag og et naturligt skovbryn mod det åbne græsland.

Plejekforslag

Skovkanten imellem mosen og område A2 åbnes lidt op for at skabe kig fra det åbne område og ind i ellesumpen. Det kan evt. gøres i nogle kiler eller området kan inddrages i en græsningsfold, så dyrene kan åbne krattet naturligt og skabe sammenhæng mellem mosen og det højere be-

liggende terræn. Bævreasp skyder fra stødene, så der skal fjernes ny opvækst i de efterfølgende år.

A.2 Græsareal imellem mosen og Lillebjerg

Beskrivelse

Arealet har været dyrket indtil 2004, og har herefter ligget brak. Det nederste stykke af arealet ned mod mosen har karakter af eng med krybhvene, harestar og lysesiv. Den øvrige del af arealet er mere skrånende, tørt og næringsfattigt, og her er overdrevsplanterne begyndt at dukke op, f.eks. vårvikke, sandvikke, blåmunke, markbynke, bitter bakkestjerne, alm. gyldenris, prikbladet perikon, harekløver, lægeoksetunge og almindelig røllike. Der er enkelte bestande af invasiv gyldenris på arealet.

Plejemålsætning

På det tørre, skrånende stykke er overdrevet så småt ved at indfinde sig, og det skal understøttes gennem plejen. Det lave stykke ned mod mosen har potentiale for at udvikle sig til fugtig eng som en naturlig overgang til mosen.

Plejeforslag

Området kan indhegnes sammen med A1 og afgræsses med kreaturer. Det vil understøtte udviklingen hen mod overdrev, hvor det er tørt, og eng hvor det er fugtigt, og give et varieret udtryk til området. Alternativt kan der tages et årligt høslæt på arealet. Gyldenris bekæmpes bedst ved slåning omkring Skt. Hans. Det er kun de invasive arter af gyldenris, der skal bekæmpes, ikke den hjemmehørende alm. gyldenris.

A.3 Lillebjerg

Beskrivelse

Den tørre og meget næringsfattige knold lige vest for Storebjerg kaldes i folkemunde "Lillebjerg", men navnet optræder ikke på kort. På trods af den magre jord har Lillebjerg været dyrket, men dyrkningen blev opgivet for over 25 år siden. Herefter har området ligget brak og der har jævnlige været taget høslæt på det. Området blev harvet i 2004 ved en fejl, og blev harvet igen i 2010 for at lette driften af området.

Fra det højeste punkt på Lillebjerg er der et fint udsyn til Mølleådalens så langt øjet rækker mod

både nordvest og sydøst. Den nordvendte bakke er en ideel kælkebakke om vinteren.

På trods af harvningen er Lillebjerg botanisk set et fint overdrev med tæpper af blåmunke og håret høgeurt, markbynke, sandvikke, vårgæslingeblomst, harekløver, gul snerre, vellugtende gulaks, mark-krageklo og den meget sjældne opret kobjælde. I 2015 blev der registreret 5 blomstrende eksemplarer af opret kobjælde. Det er nok sandsynligt, at den har spredt sig fra en nærliggende have, da planten også dyrkes som haveplante. Det naturlige voksested for planten er dog netop tørre og sandede overdrev.

Opret kobjælde

På kanten af området mod den nordlige skrænt vokser en bestand af tjærenellike, som er lidt klemt af en tiltagende opvækst af slåen.

På østsiden af bakken vokser en bestand af majgøgeurt, der normalt forbindes med fugtige enge og moser. Her vokser den tilsyneladende tørt, men sandsynligvis presses der her noget kalkrigt grundvand op mod overfladen.

Plejemålsætning

Lillebjerg har potentiale for at udvikle sig til et meget fint tørt overdrev, da der er tørt, sandet og meget næringsfattigt.

Plejeforslag

Området skal ifølge fredningskendelsen plejes med kreaturgræsning eller et årligt høslæt. Der

kan på skrænterne langs med kanten af området udlægges marksten, grenbunker eller træstammer til gavn for firben og andre smådyr.

Slåenopvæksten på kanten til nordskrænten begrænses, så der kan slås til kant maskinelt. Et eller begge birketræer, som står midt på arealet hen mod nordskrænten, fældes.

A.4 Lillebjergs nordskrænt

Beskrivelse

Arealet er løvtræbevokset med præg af overdrev. Træbevoksningen er en blanding af buske og træer som bøg, eg, kirsebær, birk, røn, ask, slåen og spidsløn. Øverst på skrænten vokser rose og syren. Der er visse steder stadig lys nok til overdrevets græs og urter, som f.eks. vellugtende gulaks, almindelig hvene, blåhat, kratflad-

bælg og hedelyng. Tilgroning med slåen og spidsløn truer det lysåbne præg.

Plejemålsætning

Træ- og buskbevokset overdrevsskrænt.

Plejekforslag

Tilgroningen med spidsløn holdes nede, så det lysåbne præg bevares. Enkelte større buske eller træer kan fældes eller beskæres, hvis det vokser for meget til. Nogle større birketræer i områdets vestlige ende bør fældes for at tilgodese en eg, som bliver klemt. Syren er ikke hjemmehørende og bør fældes.

Af hensyn til overdrevsarterne bør de lysåbne partier friholdes for tilgroning.

Lillebjerg set fra nord

A.5 Storebjergs sydskråning

Beskrivelse

Den sydvendte skråning er et træ- og buskbevokset overdrev under tilgroning med især slåenkrat, tjørn og spidsløn. Der er et åbent stykke, som er meget benyttet som kælkebakke for de mindste, og dele af slåenkrattet er en labyrint af gange og stier, som børnehaven og fritidshjemsbørnene leger i. Af hjemmehørende træer er der både eg, mirabel, skovæble og tjørn. På de lysåbne områder vokser overdrevsarter som markkrageklo og gul snerre.

Der er begyndende tilgroning med gyvel, som er taget til efter fjernelsen af slåenkrattet i den vestlige del. Denne tilgroning bør begrænses, da gyvel har potentiale for at blive et besværligt, kratdannende ukrudt.

Plejemålsætning

Træ- og buskbevokset overdrevsskråning med de til overdrevet hørende arter af græs og urter.

Plejekforslag

De lysåbne partier plejes med høslæt.

Markkrageklo trænges tilbage ved høslæt, men med manuel pleje kan man tilgodese arten ved at slå uden om.

Gyvel fjernes ved optrækning af 1-årsspirer samt slåning af større buske. Indsatsen skal være vedvarende i en årrække. Hvis buskene slås i efteråret skal grene med frøstande indsamles og bortskaffes for at begrænse spredningskilderne.

A.6 Storebjergs nordskråning

Beskrivelse

Storebjergs nordside er en stejl skrænt bevokset med en blanding af eg, bøg, spidsløn, ahorn, røn, birk, tjørn, hæg, rødgran samt fyr og fjeldrubs. Der er meget slid på skrænten, som i bunden er næsten bar.

Plejemålsætning

Løvtræbevokset skrænt.

Plejekforslag

De største bøge- og egetræer kan evt. tilgodeses ved at fælde opvækst, der står for tæt, men ellers lades området urørt.

Storebjerg set fra syd

Areal B – fra Kålundsvej til Storebjerg

Areal B udgøres af landbrugsarealet, der strækker sig fra bygrænsen langs med Kålundsvej og Kirkestien mod nord og hen til Storebjerg mod syd. Mod nord afgrænses området af et sten- og jorddige og mod øst støder området op til kirkegårdens driftsbygning og materielgård.

B.1 Stendiget langs Kålundsvej og kirkestien

Beskrivelse

Kampestensdiget, der løber fra Kirkegårdens materielgård langs med dele af Kålundsvej og Kirkestien, kan ses som digesignatur på historiske kort fra 1894-1899, så diget er af ældre dato. Det er ikke registreret som beskyttet sten- eller jorddige efter museumslovens § 29a, hvilket måske skyldes at dele af diget er forsvundet, så det i dag fremstår opbrudt i 2 adskilte stykker.

På en del af strækningen langs med Kålundsvej er kampestensstrukturen forholdsvis velbevaret, og bevoksningen er sparsom og består af

nogle få hylde træer, benved og tjørn foruden græs og urter. På strækningen langs med Kirkestien og hen til Areal C er diget i en noget dårligere forfatning og stærkt tilgroet med slåen, gyldenris, hindbær, roser, brændenælder og andre højstauder. Længst mod vest er diget næsten forsvundet i terrænet, men der er også plads til nogle få interessante plantearter som f.eks. mørk kongelys. På de historiske kort drejer diget i en 90 graders vinkel mod syd langs skellet til det nuværende Areal C. Skellet består i dag af en lav jordvold uden kampesten.

Kirkestien er en trampet/slået græssti, som forbinder Kålundsvej med Kong Volmersvej. Stien udgør en del af den gamle markvej mellem Gedevasegård og Farum by, som det fremgår af det historiske kort. Stien er lukket med bomme ved Kålundsvej for at forhindre knallertkørsel.

Plejemålsætning

Diget langs Kålundsvej beretter om tidligere tiders måde at markere administrative skel og ejendomsforhold på. Det danner skel mellem by og land, og fungerer som tilflugtssted for dyr og planter. Diget har derfor en høj bevaringsværdi.

Hvis markfirbenet skulle vende tilbage til området, så vil diget i sin helhed være det naturlige udgangspunkt med et udvalg af gemmesteder, solpladser og vinterhi.

Det er ikke tilladt at deponere haveaffald på diget, da det tilfører næringsstoffer og øger tilgroningen. Det er ej heller tilladt at fjerne kampesten fra diget.

Plejeforslag

På strækningen langs Kålundsvej bør den nuværende plejeindsats på diget opretholdes, dvs. at forhindre en alt for voldsom tilgroning. Vedplanter bør skæres ned før de bliver for store, da rodnettet fra større træer kan nedbryde diget. Det vil være gavnligt med en årlig slåning med efterfølgende fjernelse af materialet langs hele Kålundsvej.

Man kan overveje at genopbygge dele af diget med sten fra nærområdet. Det vil skabe referencer til områdets historie og forbedre digets egen-skaber som leve- og voksested for dyr og planter.

Langs med kirkestien kræves en noget større indsats for at bekæmpe de udbredte bestande af invasiv gyldenris, slåen, brændenælder og hindbær. Gyldenris bekæmpes bedst ved slåning omkring Skt. Hans. Derudover bør diget slås 2-3 gange i løbet af vækstsæsonen. Det optimale resultat fås, hvis det afslåede materiale fjernes. En del af de hjemmehørende buske og træer skal efterlades, f.eks. hylde, slåen, benved og rose.

Stien slås efter behov én til flere gange årligt af kommunen. Ejerlavet Marken ejer Kirkestien og står for øvrig vedligeholdelse, mens kirken står for at vedligeholde diget.

B.2 Landbrugsareal

Beskrivelse

Området er et landbrugsareal. Fra Kålundsvej til Storebjerg løber et nord-sydgående trampespor gennem marken. Det bliver pløjet over med jævne mellemrum, men bliver hurtigt trampet til igen.

Plejemålsætning

Landbrugsareal. Hvis dyrkningen ophører skal området udlægges til vedvarende græsareal. Med tiden vil området udvikles hen mod overdrev som

de øvrige arealer, der er udlagt med vedvarende græs.

Plejekforslag

Området kan fortsat dyrkes som landbrug efter de gældende EU-regler for økologisk dyrkning. Hvis det overgår til vedvarende græs skal det plejes som de øvrige græsarealer med høslæt. Der må herefter heller ikke gødskes, sprøjtes eller udsås på arealet, og det må ikke omlægges igen.

B.3 Græsareal ved Lille Kålundsvej

Beskrivelse

Arealet er et uslået græsareal med islæt af overdrev, bl.a. hvid okseøje og gul snerre. Der går en sti fra parkeringspladsen ved Kålundsvej til Lille Kålundsvej igennem området. Kirkegården har plantet forskellige sorter æbletræer langs med vejen.

Plejemålsætning

De dele af arealet, som ikke er udlagt til sti, kan holdes som naturgræs med præg af overdrev.

Plejekforslag

En årlig slåning af græsarealerne. Hvis materialet fjernes fra området tilgodeses de plantearter, der er knyttet til overdrev.

Areal C – Ejerlavet Marken

Areal C er det åbne græsareal, der ligger imellem Præstemosen i syd og villahaverne på Gedevasvej i nord samt en mindre del af Præstemosen. Området er ejet af et privat ejerlav, kaldet Marken ved Kong Volmersvej 1-7, dannet af de grundejere, der har skel til marken.

Kirkestien, som løber tværs over arealet, var en gang forbindelsesvej fra Gedevasgård til kirken og byen, og der er tydelige spor i landskabet, f.eks. de ret stejle skrænter langs den nuværende sti, som er resterne af den gamle vejs forløb, se også det historiske kort side 14. Ud over kirkestien, som er markeret på fredningskortet, løber en række trampespor på tværs af arealet. Arealet er

meget brugt som rekreativt område til hundeluftning, kælkebakker, Skt. Hans bål og meget andet.

Fredningskendelsen fastsætter følgende bestemmelse for området:

Området skal plejes ved høslæt i sensommeren.

C.1 Del af Præstemosen

Beskrivelse

Området fremstår som en tæt tilgroet elle/pile-sump imellem marken og trampestien langs Præstemosens nordlige kant. Frederiksborg Amt udførte pleje af ellesumpen i 1996, men indsatsen blev ikke fulgt op med løbende pleje, så den i

dag fremstår meget tilgroet med bl.a. pil og med begrænset bundvegetation.

I Hovedstadsrådets plejeplan fra 1984 er området beskrevet som en ellesump med en undervegetation domineret af kærstar, hvilket tyder på at der tidligere har været mere lys til bunden.

Områdets nordlige rand bestod dengang som nu af pilekrat.

Plejemålsætning

Ellesump med varieret undervegetation. Mod marken er området afgrænset af et skovbryn med blandede løvtræer.

Plejekforslag

Der kan lysnes lidt op i området ved at fjerne pilekrattet og tynde ud i ellestammerne, så der bliver knap så tætstammet. Pilekrattet i den vestlige ende af området breder sig ind på marken, og det vil være en fordel at fjerne pilen. Indgrebet skal følges op med årligt vedligehold, da el og pil skyder igen fra stødet.

Opvæksten rundt om ahorntræet kan fældes, så træet kan få lov at udvikle sig.

Det vil som udgangspunkt kræve en dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3 at foretage indgreb i området.

Pilen breder sig ud på marken

C.2 Sydlige del af Marken

Beskrivelse

Denne del af Marken er et meget kuperet græsareal. Der har i en periode midt i 80'erne gået heste på dele af arealet, og derefter har der været taget høslæt på det.

I området vokser i dag udbredte bestande af en række overdrevarsarter som f.eks. hulkravet kodriver, hjertegræs, gul snerre, blåhat, mark-frytle, hvid okseøje, rødknæ, rød svingel, håret høgeurt, stor knopurt, almindelig knopurt og tve-

skægget ærenpris. På en solskinsdag i august er der tillige hundredevis af sommerfugle og andre insekter i området. Størstedelen af arealet er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Langs Kong Volmersvej findes partier, som er meget næringsberigede med bestande af brændenælder, burrer og kørvel. Ned mod Præstemosen, hvor der er mere fugtigt, har vegetationen præget af eng med krybhvene, hestegræs og kåltidsel som dominerende arter.

Ejerlavet har sat to grupper af store kampesten på området. Stenene er både dekorative, og så kan insekter og firben bruge dem til at varme sig på.

Det historiske skel ind mod areal B fremstår i dag som en græsklædt jordvold med præg af overdrev og enkelte buske og træer, blandt andet en kastanje.

Plejemålsætning

Næringsfattigt kalkoverdrev med de typiske arter, der hører til naturtypen. Med tiden vil der sandsynligvis indfinde sig flere arter, der hører til det næringsfattige, kalkrige overdrev. På de fugtige områder er der potentiale for at udvikle engvegetation.

Plejekforslag

Området skal ifølge fredningskendelsen plejes ved høslæt i sensommeren, men bliver lige nu slået i slutningen af juni. De tidlige arter som kodriver og mark-frytle har sat frø på dette tidspunkt og de fleste blomsterplanter kan godt nå at blomstre igen. Forskellige partier af området kan efterlades til senere slåning eller til året efter, både af hensyn til de blomstrende planter og af hensyn til insekterne, som overvintrer i det høje græs.

Bestandene af brændenælder og burrer kan med fordel slås flere gange i løbet af sæsonen. Det afslåede materiale skal fjernes for at få den bedste effekt.

Skellet ind mod areal B kan slås.

C.3 Kirkestiens forlængelse

Beskrivelse

Stien fremstår som en trampesti, på en del af strækningen afgrænset af en forholdsvis stejl skrænt mod nord, som sandsynligvis stammer fra århundreders brug af vejforløbet. Langs med stien står et par gamle tjørn, æble- og mirabelle-træer, og ejerlavet har placeret en bænk på strækningen. Indtil 2004 var der langs stien mere sammenhængende bevoksning.

Plejemålsætning

Trampesti med naturligt varierende forløb. Den stejle skrænt bevares som spor i landskabet fra den gamle vej. De eksisterende samt evt. ny opvækst af hjemmehørende træer og buske langs med stien bevares, så de gamle træer kan erstattes af nyt, når de ikke kan mere.

Plejeforslag

Da stien er en trampesti, er det primært færdslen, der holder stien vedlige, og forløbet af stien kan variere en smule hen over året, hvis der opstår glatte eller våde partier. Skrænten langs stien og selve stien slås mindst én gang årligt. Ny opvækst af hjemmehørende træer og buske kan bevares.

C.4 Nordlige del af Marken

Beskrivelse

Kuperet, og flere steder stejlt areal, der er forholdsvis næringsrigt med højt voksende arter. Området har muligvis været opdyrket indtil starten af 90'erne. Flere steder er vegetationen lavere med islet af overdrevsarter. Draphavre og gråbynke dominerer billedet, men i de lavere partier vokser bl.a. harekløver, mark-frytle, blåhat og sand-vikke.

Plejemålsætning

På længere sigt vil det være muligt at få udviklet overdrev på området. Der findes allerede mindre partier med overdrevskarakter, men det vil tage en årrække at få fjernet næringsstofferne fra størsteparten af arealet.

Plejeforslag

Området skal ifølge fredningskendelsen plejes ved høslæt i sensommeren. På grund af det høje næringsindhold vil det fremme processen at tage to høslæt på arealet i løbet af sæsonen – ét inden Skt. Hans og ét i september. De fleste planter kan godt nå en blomstring i den mellemliggende periode, så frøpuljen sikres.

C.5 Det nordvestlige hjørne med æbletræer

Beskrivelse

Kampesten og nogle store bøgestammer afgrænser området ud mod Kong Volmersvej og forhindrer kørende færdsel ind på området. Furesø Kommune har opsat et informationskilt ved indgangen til området fra Kong Volmersvej. Skrænten ind mod villahaverne bærer præg af et højt indhold af næring, og der står to æbletræer på arealet.

Plejemålsætning

Græsareal med æbletræer.

Plejeforslag

Æbletræerne bevares og kan evt. beskæres. Græsset slås en gang årligt. Det optimale resultat fås, hvis det afslåede materiale fjernes fra området.

Areal D – landbrugsarealet mellem Storebjerg og skoven

Det store landbrugsareal er afgrænset mod nord af Præstemosestien og mod syd af skovbræmmen langs med Farum Sø. Området er meget kuperet, og det højeste punkt i fredningen – 36 meter – findes i arealets vestlige ende. Herfra er der en betagende udsigt mod øst.

Fredningskendelsen fastsætter følgende bestemmelse for arealet:

Fredningen er ikke til hinder for udvidelse mod vest af den eksisterende kirkegård ved Farum Kirke. Afgrænsningen skal godkendes af fredningsnævnet.

D.1 Præstemosestien og skovbrynet mod Præstemosen

Beskrivelse

Præstemosestien var engang præstens adgangsvej til mosen, hvor man kunne hente brænde og tørv (se også det historiske kort s. 14). Dele af stien har karakter af hulvej omkranset af mirabelletræer, slåen, hindbær og tjørn. Skovbrynet

starter, hvor stien møder Præstemosen og består blandt andet af ask, birk, lind, bøg og eg. En lidt større bestand af bævreasp ser plantet ud. Der vokser en del bestande af invasiv gyldenris langs hele stien og skovbrynet.

Plejemålsætning

Skovbryn med en variation af hjemmehørende træer og buske, der giver en fin overgang fra landbrugsarealet ind mod skov og mose. Stien bevares med det særpræg, den har i dag.

Plejeforslag

Langt udhængende grene, der er til gene for landbrugsdriften, kan beskæres. Der kan efterlades grenbunker i skovbrynet til gavn for firben

og snoge. Bestanden af bævreasp kan gradvist afvikles, så en mere varieret sammensætning af andre hjemmehørende arter kan indfinde sig efterhånden. Der kan evt. indplantes bøgetræer hentet i nærområdet. Invasiv gyldenris bekæmpes med slåning omkring Skt. Hans.

Opvæksten af især hindbær og tjørn langs med stien skæres tilbage. Der kan på skrænten langs med stien udlægges store marksten, grenbunker og træstammer til gavn for firben.

Der kan opsættes en bænk ved stien, så man kan sidde og kigge i retning af Farum sø.

D.2 Landbrugsareal

Beskrivelse

Området er et landbrugsareal. Det er meget kuperet med tørre bakketoppe og mere fugtige lavninger. Det højeste punkt i fredningen ligger i vest enden af arealet.

Plejemålsætning

Landbrugsareal. Hvis dyrkningen ophører skal området udlægges til vedvarende græsareal. Med tiden vil området udvikles hen mod overdrev som de øvrige arealer, der er udlagt med vedvarende græs.

Plejeforslag

Området kan fortsat dyrkes som landbrug efter de gældende EU-regler for økologisk dyrkning. Hvis det overgår til vedvarende græs skal det plejes som de øvrige græsarealer med høslæt eller afgræsning. Der må herefter heller ikke gødes, sprøjtes eller udsås på arealet, og det må ikke omlægges igen.

Dele af arealet kan med fordel indhegnes til græssende dyr, hvilket vil give et mere varieret naturindhold. Man kan starte med at indhegne den vestlige halvdel af arealet. Indhegningen bør inddrage en del af den lysåbne skrænt ind mod skoven i Areal E.

Området egner sig godt til helårsgræsning med en hårdfør race, f.eks. Højlandskvæg, Galloway eller Ungarske Grå okser. Hvis dyrene går på arealet om vinteren, skal der opsættes et læskur. Læskuret skal placeres, så det ikke forstyrrer udsynet over landskabet, f.eks. i den vestlige ende af området langs med skovbrynet. Der skal opsættes klaplåger i hegnet, så man fortsat kan færdes på tværs af området og komme op på det højeste punkt. Forslag til opsætning af hegn fremgår af kortbilaget bagerst i planen.

Areal E – skovbræmmen langs med Farum Sø

Skovbræmmen på nordsiden af Farum sø og øst for Gretheshøj er gammel naturskov domineret af bøg, hvoraf de ældste træer er mindst 250 – 300 år gamle. Der går parallelle naturstier gennem området. Imellem stjerne og søen er der en bræmme af naturlig sumpskov, domineret af birk, pil, ask og el. Der er rør- eller starsumpe med naturlig fugtighedsvegetation flere steder. Den yderste del af bræmmen mod søen er ikke med i fredningen.

Fredningskendelsen fastsætter følgende bestemmelse for arealet:

Skovgrænsen mod markarealer skal fastholdes. Kreaturgræsning kan finde sted som led i plejeforanstaltningerne. Der må ikke praktiseres skovgræsning.

E.1 Skoven langs med Farum Sø

Beskrivelse

Skoven består overvejende af værdifuld gammel bøgskovsbevoksning med eg, elm, ask og el. Skovplejegruppen har i samarbejde med Farum Kommune i løbet af de sidste 30 år bl.a. udvidet skovbræmmen nord for søen med bøgetræer af

lokal oprindelse. Mange af de gamle træer er krogede og flerstammede (såkaldte krukker), og med righoldigheden af hulrum og sprækker udgør træerne et værdifuldt levested for især flagermus. DN har registreret vandflagermus og brunflagermus i området – begge arter er knyttet til træer.

Skovstrækningen er sammenhængende med skovbevoksningerne på Grethesholm og langs hele nordsiden af Farum Sø og Furesøen, og udgør derfor en sammenhængende leve- og spredningskorridor for arter knyttet til skov.

Parallele stier løber langs med Farum Sø, og enkelte steder er der udsyn fra stien til søfladen. Stierne er trampestier uden belægning.

Plejemålsætning

Naturskov domineret af bøg med islæt af andre hjemmehørende arter som eg, fuglekirsebær, avnbøg, ask, rødell, pil, hestekastanie, birk, ær, poppel og elm. Der sikres en naturlig foryngelse, så den eksisterende genpulje bevares.

Skovbevoksningen i det fredede område skal i sammenhæng med skovstrækningerne langs hele Farum sø og Furesø fortsat udgøre en leve- og spredningskorridor for arter knyttet til skov.

Træer med hulheder og sprækker bevares i videst muligt omfang til gavn for flagermus og hulrugende fugle. Det skal være muligt at have udsyn til Farum Sø fra udvalgte steder langs med stien.

Plejeforslag

Der foretages som udgangspunkt ikke beskæring eller fældning, men større træer, der udgør risiko for publikum, beskæres eller kronen sprænges væk. Af hensyn til fugle og flagermus skal dette arbejde foregå i perioden 1. september til

31. oktober. Væltede eller døde træer efterlades i skovbunden til almindeligt henfald. Træer, der er væltet ud over stierne, skæres op og trækkes ind i skovbunden. De store træer kan tilgodeses ved, at man fælder opvækst af f.eks. ahorn eller løn, hvis de truer med at gennemvokse kronen. På samme måde kan træer, der vurderes i fremtiden at kunne udvikle sig til hovedtræer, hjælpes til at udvikle sig optimalt ved at beskære konkurrerende opvækst. Man kan fremme selvfor yngelsen ved at hegne mindre områder fra i en periode. Opsætning af denne type hegn kræver dispensation fra fredningskendelsen.

En askebevoksning i området ud mod landbrugsarealet er angrebet af askesyge. Bevoksningen efterlades til henfald og selvfor yngelse. Selvsåede ahorn og elmetræer kan fjernes fra bevoksningen, så de ikke får overtaget.

Stier med stærk hældning eller stier, der i perioder står under vand, kan belægges med leret grus. Der kan udlægges ris og grene på skrænter, der er udsat for slid fra mountainbike-kørsel.

Motoriseret arbejdskørsel skal i videst muligt omfang undgås.

E.2 Skovgrænsen mod marken

Beskrivelse

Grænsen mod landbrugsområdet består af en forholdsvis stejl skrænt med græs, urtebevoksning og begyndende tilgroning, der går over i skovbrynet. Der er et par gyldenrisbevoksninger på strækningen, men det er aftagende efter de seneste års store indsats for at bekæmpe gyldenris i området. Farum Vandværk har reserveboringer i området samt en adgangsvej til boringerne langs med skovbrynet.

Plejemålsætning

Træ- og buskbevokset skrænt ind mod skovbrynet med selvsået bøg, samt kirsebær, mirabel, tjørn, hyld og røn. Det naturligt varierede skovbryn bevares.

Plejeforslag

Gyldenrisbestandene skal bekæmpes med slåning omkring Skt. Hans. De mange selvsåede ahorn langs hele skovbrynet skal fældes og ny opvækst skal løbende fjernes.

Ifølge fredningskendelsen kan området afgrænses med kreaturer, men det kan kun lade sig gøre, såfremt en del af delområde D2 også indhegnes.

E.3 Vandhul i lavning

Beskrivelse

Lille vandhul på grænsen mellem landbrugsareal og den yngre bøgebevoksning. Der er tæt bevoksning rundt om vandhullet, som er sommerudtørrende. Der er løbende lysnet en del op i ellebevoksningen og fjernet pil rundt om vandhullet. Der vokser almindelige vådbundsplanter, hvor lyset har tilladt det, bl.a. knippe-star.

Plejemålsætning

Lysåbent, sommerudtørrende vandhul med almindelig vådbundsvegetation, ynglested for padder.

Plejeforslag

Pileopvækst fjernes med få års mellemrum. Der tyndes lidt mere i elletræerne, så der kommer mere lys og varme til vandhullet.

Oversigt over plejeforslag

Plejeforslag – éngangstiltag			
Delområde	Forslag	Omkostning	Aktør
A1	Opsætning af hegn (sammen med A2)	(se A2)	FK
A2	Opsætning af hegn (sammen med A1), strøm og vand	45.000 kr.	FK
A4	Udtynding af bevoksning, fældning af birk	15.000 kr.	FK
A5	Udtynding af bevoksning, fældning af ahorn	5.000 kr.	MR / FK
	Optrækning/slåning af gyvel	3.000 kr.	MR / FK
B1	Genopbygning af manglende digestykke	150.000 kr.	MR / FK
	Restaurering af hele diget, inkl. genopbygning	Min. 400.000 kr.	MR / FK
C1	Fældning af pil, udtynding af el	15.000 kr.	EM / FK
D1	Nedskæring af hindbær og slåen langs med sti	15.000 kr.	MR / FK
	Opsætning af bæk	3.000 kr.	FK
D2	Opsætning af hegn (sammen med dele af E2)	80.000 kr.	FK
E2	Opsætning af hegn (sammen med D2), strøm og vand	(se D2)	FK
E3	Fældning rundt om vandhul	8.000 kr.	MR / FK
Generelt	Opsætning af informationsskilt	10.000 kr.	FK

FK = Furesø Kommune, MR = Menighedsrådet, EM = Ejerlavet Marken

